

TUOMAS AITONURMI

Ruumiin
ylittävä
ääni

W S O Y

Tuomas
Aitonurmi
RUUMIIN
YLITTÄVÄ
ÄÄNI

ESSEITÄ

WERNER SÖDERSTRÖM OSAKEYHTIÖ

HELSINKI

© TUOMAS AITONURMI JA WSOY 2023

ISBN 978-951-0-48154-7

WERNER SÖDERSTRÖM OSAKEYHTIÖ

PAINETTU EU:SSA

*You think weakness is a problem.
I want to be torn apart by everything.*

TERESE MARIE MAILHOT: *HEART BERRIES*

*There's a ghost on the horizon
When I go to bed
How can I fall asleep at night?
How will I rest my head?*

ANTONY AND THE JOHNSONS:
HOPE THERE'S SOMEONE

Niille, jotka eivät selviytyneet

SISÄLLYS

- Helvetillinen rakennelma – prologi 11
- Pelko veressä 19
- Kirjoituksen minä 49
- Kirje maskuliiniselle varkaalle 63
- Turva käsissä 79
- Katalogiraivosta korjaavaan kokemukseen 91
- Ruumiin ylittävä ääni 103
- Remontoitavia tiloja, rajattuja avaruuksia 117
- Harmaa pukee häntä 129
- Myrkytettyjä miehisyyksiä 141

HELVETILLINEN RAKENNELMA

– PROLOGI

Minua kiusattiin ensimmäiseltä luokalta yhdeksännelle. Kohtasin haukkuja, pilkkaa, tönäisyjä, mitätöintiä ja nöyryyttämistä sekä koulussa että sen ulkopuolella. Se oli jatkuvaa väkivaltaa.

Tämä on totuuteni, jota en halua jättää kirjoittamatta. Hiljaisuus ei suojele minua enää miltään.

Minulle on käynyt elämässä hyvin. Pääsin opiskelemaan heti lukion jälkeen sinne mihin halusin ja sain 24-vuotiaana unelmatyön, jonka myötä olen päässyt puhumaan koulutuksiin, videoille, messulavoille, radioon, televisioon, pitämään omaa podcastia, tunnettujen kirjailijoiden julkaisujuhliin. Minulla on viihtyisä asunto Helsingissä. Ulkoiset puitteet kiiltävät.

Silti se ei riitä. Keksin itselleni uusia unelmia, uusia asioita, joissa minun täytyy olla hyvä. Mikään vähempi kuin renessanssineros ei ole riittävästi hyväksynnän ja tunnustuksen kokemiseksi. Tarvitsen todisteita siitä, etten ole kelvoton.

Minulta on pyydetty anteeksikin – paitsi hän joka teki pahimpia tekoja. En ole nähnyt häntä sitten lukioaikojeni ja toivon, ettei hän kävele vastaan, kun käyn vanhalla

kotipaikkakunnallani. Tämä ei ole piilotettu uhkaus. En todellakaan aio käyttää väkivaltaa sovituksen saamiseksi tai edes uhkailla sillä; turpaan vetämisen aika olisi ollut yli 20 vuotta sitten, mutta en ole koskaan uskonut siihen. Vihastani huolimatta pysyn kiltteydessä.

Terapeutini sanoo, että minun pitäisi mielessäni katsoa kiusaajiani yläviistosta, koska se voisi tehdä minäkuvalleni hyvää; enhän minä todellakaan ole huonompi kuin he sen takia, että he tekivät minulle mitä tekivät.

Toki yritin jättää sen kaiken taakseni, ja pitkään luulin onnistuneeni. Kun aloitin lukion ja kiusaajat poistuivat arjestani. Kun elin parikymppisen vuosiani kiihkoineen ja myllerryksineen. Luulin jättäneeni sen kaiken jo kauas taakse, kunnes tajusin, että olen väistellyt elämässäni monta vuotta: vältellyt konflikteja ja yrittänyt kerta kaikkiaan olla näyttämättä vihaa. Kädessäni oli räjähdelaukku täynnä sietämättömiä tunteita, ja jos olisin raottanut sitä hiukankin, olisin saattanut revetä kappaleiksi. Tajusin, että minun pitää joskus oppia nukkumaan kunnolla, olen viettänyt liian monta tuntia sängyssä pyörien, kaikkien maailman huolien leijuessa ympärilläni, kaikkien menneiden virheiden kuiskaillessa huonoudestani. Tajusin tuhoutuvani jos jatkaisin.

Kolmekymppiset peruskouluajan kiusaamisesta traumatisoituneet ovat tyypillisiä avun hakijoita, kertoi työterveysaseman lääkäri keväällä 2020, kun

viimein aloin havitella B-lausuntoa saadakseni Kela-korvauksia psykoterapiasta.

Terapeutini käyttää traumasta toipumisesta kaa-viota: uhri → selviytyjä → kukoistaja. Olen vähitellen alkanut sisäistää selviytymiseni, mutta yhä on hetkiä, jolloin ahdistus iskee arkisen vastoinkäymisen takia ja lamaanun. En luota voimiini vaan pelkään niiden ehtyvän milloin tahansa. Minulla on aran ja hauraan ihmisen identiteetti. Kiusaamisesta on kulunut niin vähän aikaa, kohta 20 vuotta.

Kiusatut asetetaan usein osaksi kertomuksia, jotka hyvistä tarkoituksista huolimatta tuottavat enemmän haittaa kuin hyötyä. Emme tarvitse satuja Enkeli-Elisasta, kun todellisuuden raakuudessakin on kestämistä. Joskus romaanimuoto onnistuu kiusaamiskuvauksena. Antti Rönkä kirjoittaa romaanissaan *Jalat ilmassa*: »*Luuseri. Nössö. Luuseri.* Aina kun ohitan bussipysäkillä värjöttelevän ryhmän, odotan että joku huutaa ääliö. Ääliö-Aaro. Odotan että joku räjähtää nauramaan.» Iida Rauma kirjoittaa romaanissaan *Hävitys*: »Toki unettomuus oli itsessään piina, mutta enemmän häntä vaivasi tunne siitä, että väsymys naarasi esille jotain, jonka olisi ollut syytä pysyä piilossa.» Nämä teokset näyttävät tarkasti, miten trauma ottaa myöhemmin elämässä ihmisen kiinni.

Muistelen, että minussa oli vahva hulluttelevan hassutteleva puoli vielä kuusivuotiaana. Se katosi kouluaikojen alettua eikä tullut enää takaisin samanalaisena – siitä näkyy enää pilkahduksia. Joskus har-

voin, kun keksin pidäkkeettömässä olotilassa jonkin hauskan jutun. Tai kun nauran ulkona kävellessäni ääneen Antti Holman kertoessa äänikirjassaan kalenterikutsuista, jotka *pimpahtelevat puhelimeen kuin Tuonelan kellot*. Tai kun innostun jostain aiheesta todella ja alan puhua niin kovaa, että ihmiset ympärillä kääntyvät katsomaan – minut tuntevat tietävät, miten harvinaista se on, mutta niin on todistetusti muutaman kerran tapahtunut.

Terapeutini on ehdottanut, että voisin kirjoittaa muistelmat, joissa kuvaisin yksityiskohtaisesti, mitä minulle kouluiässä tapahtui, tai luokkakokousromaanin, jossa kuviteltaisiin eri osapuolten ajatuksia – mutta sellaiseen en vielä pysty, enkä tiedä haluaisinko edes. Kun kirjoitin julkaisematonta novellikokoelmaa, sen henkilöistä tuli alleviivatun hyviä tai pahoja. Minulla on jotain selvittämätöntä pahuuden olemuksen kanssa: miten se elää meissä erilaisina määrinä, miten se näkyy tai ei. Toistaiseksi kuvani on ollut liian mustavalkoinen.

Tämä ei ole kertomus hyvyydestä, pahuudesta eikä uhrista, jos kertomus ollenkaan. Tällä ei ole lopetusta, tämä on yhä kesken.

Olen minä ollut niidenkin joukossa, jotka kiusasivat. Olen nauranut vieressä, mukana, ja levittänyt juoruja. Se oli selviämiskeino taistelutantereella, enkä ole ylpeä. Olen käynyt asian läpi terapeutini kanssa ja hän sanoi, että dynamiikat voivat olla lapsiporukoissa juuri tällaisia. Minä pelkäsin enkä siksi onnistunut

rikkomaan kuviota, koin ettei minulla ollut voimaa. Se oli todella outo vyyhti: välillä olin kaveri niiden kanssa, jotka kiusasivat, välillä niiden kanssa, joita kiusattiin, ja useampikin kiusatuista koetti nousta hierarkiassa lyömällä muita alaspäin, kun tilaisuus tuli. Helvetillinen rakennelma, josta en nähnyt tietä ulos. Pelkäsin, että kaikista pakoyrityksistä seuraisi joutuminen alimpaan helvetin piiriin.

Vaikka puhun *kiusaajista*, tiedän, ettei kyse ole ihmisen ominaisuudesta, joka pysyy alusta loppuun. Kiusaaminen on rakenne. Se on kehä, jonka sisäpuolelle astuu tai josta pysyy ulkona. Joskus sen sisään työnnetään. Se, mitä ja miten paljon lopulta valitsemme itse, on niin suuri kysymys, ettei minulla ole siihen vastausta.

Rakenteita voi oppia näkemään.

Mannerheimin lastensuojeluliiton koulu yhteistyön ja digitaalisen nuorisotyön päällikkö Jenni Helenius kertoo STT:n haastattelussa: »Meidän kyselyistä on vahvasti tullut esiin, että oppilaiden välillä on piilonormeja, että millainen lapsen pitäisi olla tullakseen hyväksytyksi yhteisössä. Aika moni kokee paineita, että pitäisi olla tietynlainen.»

Pelkäsin tulevani hakatuksi. Pelkäsin joutuvani täysin hylkiöksi ikäisteni ja vertaisteni ulkopuolelle. Lapselle on sosiaalisena olentona tärkeää olla osa omanikäisten porukkaa, ja tässä pienoisuniversumissa viisaidenkin aikuisten mielipiteet pääsevät unohtumaan. Pelko hylätyksi tulemisesta on voimakas. Usein

lapsi ei näe vaihtoehtoja kiusattavana olemisen ja kiusaajuuden välillä.

Kiusaajat voivat luoda ilmapiirin, jossa aikuisille kertovat ovat vasikoita joille käy huonosti.

Minulla oli välillä koulussa kavereita. Sellaiset tyypit, jotka joskus olivat seisseet kiusaajien puolella pöytää nauramassa, olivat toisessa tilanteessa kavereitani. Olevinaan. Pahimpia väkivallan muotoja oli luottamuksen pettäminen: yhä uudestaan, kun kerroin luottamuksellisen asian – jotain mikä oli minusta vähän noloa ja minkä ilmaisemisesta olin epävarma – se levitettiin eteenpäin, otettiin käyttöön pilkka-vasaraksi josta sain iskuja. Minä opin, että ihmisiin ei kannata luottaa. Opin, että erityisesti herkimmät asiat, joihin liittyy eniten tunteita, on pidettävä vain omana tietonaan, poissa toisten ulottuvilta. Ei kannata kertoa mitään.

Millainen teko se on: viedä toiselta luottamus kanssaihmisiin ja siihen, että heillä voisi olla hyviä aikoja, jos uskaltaa avautua?

Kaiken lävistävä häpeä on tietysti yksi pahimmista seurauksista. Olen hävennyt vuosien ajan niin paljon, että osa perheenjäsenistäni ei ole tiennyt siitä juuri mitään. Maggie Nelson kirjoittaa teoksessaan *Punaiset osat*: »Ehkä minun häpeäni on sijaishäpeää sille häpeälle, jota jonkun muun olisi mielestäni syytä tuntea.»

Tietenkään henkisen väkivallan kohteeksi joutuminen ei ollut minun syyni.

Miksi aina ne, jotka ovat kilttejä, herkkiä tai hyvään uskovia, olisivat syyllisiä huonoon kohteluunsa? Millainen maailma se on? Nyt se saa alkaa muuttua.

Miksi on aina pelkästään yksilön asia puolustaa rajojaan? Eikö yhteisön pitäisi huolehtia siitä, että sen kulttuuriin kuuluu yksilön rajojen kunnioittaminen? Yhteisö valitsee vallankäyttäjiä, jotka päättävät rakenteista, joiden puitteissa ihmiset toimivat toistensa kanssa.

Minulla ei ole patenttiratkaisua siihen, miten koulu ja yhteiskunta voivat tämän väkivallan kitkeä. Uhrit eivät ole velvollisia toimimaan palkattomina neuvonantajina. Kyse on suurista rakenteellisista asioista, joiden ratkaisemiseen tarvitaan koulutettujen asiantuntijoiden työtä. MLL:n Jenni Helenius sanoo: »Ei auta, että on yksi keskustelu, tarvitaan seuranta. Seurantaa pitäisi kouluissa kehittää systemaattisemmin.»

Olin silloin lapsi. En tiennyt mitä tehdä.

On paljon sellaista, minkä olen jo unohtanut.

Miksi juuri minä olen selvinnyt näin hyvin elämässä? Olen miettinyt sitä monta kertaa. Erilaisia psykologisia teorioita tutkiskeltuani uskon selviytymiseeni merkittävimmin vaikuttaneen sen, että vanhempani tarjosivat minulle ensimmäisinä elinvuosinani vakaan ja turvallisen varhaislapsuuden, jonka luomaa pohjaa eivät myöhemmin kohtaamani vastoinkäymiset murskanneet.

Kiitollinen olen myös niille, jotka puuttuivat. Kun minua piinattiin ja muut näkivät sen, monta kertaa oli joku joka uskalsi sanoa, että *tämä ei ole oikein, tämä menee liian pitkälle*. En jäänyt täysin yksin.

Nyt rakennan uudelleen ihmisyyttäni, arvoani, opettelen käyttämään ääntäni.

Vielä joskus ylitän heidän sanansa.

Tämä ei ole kosto. Tämä on todistus. Tilaisuus, jonka olisin kauan sitten ansainnut.

Väkivallantekijöille sanon: jonain päivänä teillä ei ole elämäni vaikutusta, ette ole edes tuulen suhinaa korvissani. Ette ole minulle mitään.

Minä vihaan tätä
rakennelmaa,
joka myrkyttää
meidät.

84.2 | ISBN 978-951-0-48154-7

www.wsoy.fi